Gytis Piličiauskas, Rokas Vengalis

Lenkijos ir Lietuvos dujotiekio jungties trasos žvalgymai

2020–2021 m. AB „Amber Grid“ užsakymu UAB „Alvora“ su partneriais vykdė LLDJ projektą. Jo metu šalinant žemės paviršiaus sluoksnį buvo atliekami žvalgymai. LII atliko žvalgymus dviejose LLDJ atkarpose: 2020 m. – 23 km ilgio ruože Elektrėnų savivaldybėje ir Kaišiadorių rajone, 2021 m. – 14,4 km ilgio ruože Alytaus, Marijampolės ir Lazdijų rajonuose. Tyrimų tikslas buvo naujų archeologinių objektų paieška, taip pat pavienių įgilintų archeologinių struktūrų detalus ištyrimas. Pagal dujotiekio statybos projektą, prieš kasant griovį vamzdžiui, mišku neapaugusiose teritorijose paviršinis humusingas dirvožemio sluoksnis turėjo būti nuimamas 8 m pločio ruože. Realiai tai ir buvo daroma didžiojoje atkarpos dalyje, tik kai kuriose vietose ruožas išplatėdavo iki 9–12 m. Humusingas dirvožemio sluoksnis nenuiminėtas mišku apaugusiose atkarpose ir durpynuose.

LII žvalgyta atkarpa Elektrėnų savivaldybėje ir Kaišiadorių rajone geomorfologiniu požiūriu beveik visa patenka į Vievio banguotą limnoglacialinę lygumą, tik pats V galas patenka į Mūro Strėvininkų fliuvioglacialinį masyvą. Didžiojoje trasos dalyje reljefas yra gana lygus, su kai kur išsiskiriančiais įdubimais, kurių vietose praeityje greičiausiai būta šiuo metu jau uždurpėjusių ežerų. Šioje atkarpoje pavyko identifikuoti net 33 naujus, iki tol nežinomus archeologinius objektus (1, 2 pav.).

5 vietos tyrinėtos atskirai – **Tarbiškės** 1 ir 2 (žr. p. 29–33), **Kakliniškės** gyvenvietės 1–4 ir senkapis (žr. p. ??), **Mijaugonys** 1 (žr. p. 26–29), **Kloniniai Mijaugonys** 1 (tyrė KVP – žr. p. 265–268), **Kudonys** 1 (žr. p. ?83–85).

0 1 km

1 pav. Žvalgymų metu aptikti archeologiniai objektai Elektrėnų savivaldybėje, Žagarinės, Abromiškių, Žebertonių, Kakliniškių ir Migūčionių kaimuose. R. Vengalio brėž.

Fig. 1. Archaeological sites discovered during the survey in the villages of Žagarinė, Abromiškės, Žebertonys, Kakliniškės, and Migūčionys in the Elektrėnai municipality.

0 1 km

2 pav. Žvalgymų metu aptikti archeologiniai objektai Elektrėnų savivaldybėje, Kakliniškių, Mijaugonių ir Kloninių Mijaugonių kaimuose. R. Vengalio brėž.

Fig. 2. Archaeological sites discovered during the survey in the Kakliniškės, Mijaugonys and Kloniniai Mijaugonys villages in the Elektrėnai municipality.

Lapaika 1 (X 6076653, Y 550155) (Elektrėnų sav., Vievio sen.). Objektas nežymiame reljefo pakilime tarp dviejų padurpėjusių daubelių. Mechanizuotai atidengto ploto krašte buvo išlikęs rudai pilko degėsingo smėlio kul-

tūrinio sluoksnio fragmentas. Kultūrinis sluoksnis atsidengė tik 9 m² plotelyje, jis iki 15 cm storio. Sluoksnyje surastas vienas keramikos lizdas. Visos šukės vieno žiesto ąsotėlio, kurio vidus dengtas žalsva glazūra. Keramika, o kartu ir kultūrinis sluoksnis datuojami XVII–XVIII a.

Žagarinė 1 (X 6075480, Y 547615) (Elektrėnų sav., Vievio sen.). Šis objektas identifikuotas už dujotiekio statybų zonos ribų, vizualiai žvalgant paviršių. Javų lauke paviršiuje aptikta 11 titnago radinių. Jie išsibarstę apie 70 m skersmens teritorijoje, buvusio ežero ŠR krante. Tarp radinių pasitaikė viena skeltė, likę – nuoskalos, skirtinos akmens ar ankstyvajam bronzos amžiui pagal minkšto mušimo ir nuspaudimo technikos požymius. Dalis radinių smarkiai patinuoti ir perdegę.

Žagarinė 2 (X 6075280, Y 547660). Objektas identifikuotas už dujotiekio statybų zonos ribų, vizualinių paviršiaus žvalgymų metu. Javų lauke paviršiuje čia aptikta 19 titnago radinių ir 1 lipdytinės keramikos šukė. Dauguma radinių išsibarstę apie 20 m skersmens plotelyje buvusio ežero R krante, keli aptikti kiek atokiau. Tarp titnago radinių pasitaikė keli dirbiniai – 2 retušuotos skeltės, 1 gremžtukas iš nuoskalos, likę – nuoskalos. Nuoskalų buvo ir su minkšto mušimo bei nuspaudimo, ir su dvipolinės technikos požymiais. Dauguma titnago radinių stipriai patinuoti. Aptikta keramikos šukė – lipdytinio puodo priedugnis lygiu paviršiumi, molio masė su smulkaus granito priemaišomis, tipologiškai tiksliau nedatuojama. Pagal radinius Žagarinė 2 preliminariai datuojama akmens ir bronzos amžiais.

Žagarinė 3 (X 6075130, Y 547640). Šis objektas identifikuotas už dujotiekio statybų zonos ribų, vizualiai žvalgant paviršių. Žvalgant čia buvo pieva, kurios vienoje vietoje buvo labai daug kurmiarausių. Juose surinkta 11 titnago radinių. Radiniai išsibarstę apie 30 m skersmens teritorijoje buvusio ežero R krante. Čia taip pat buvo iškastas 1 kasinys, kuriame aptikti 5 titnago radiniai. Tarp radinių pasitaikė 2 skeltės, 1 dirbinys su plokščiu retušu, likę – nuoskalos. Nuoskalos smulkios, su minkšto mušimo ir nuspaudimo technikos požymiais. Dalis radinių smarkiai patinuoti ir perdegę. Pagal radinius Žagarinė 3 preliminariai datuojama akmens ir ankstyvuoju bronzos amžiais.

Žagarinė 4 (X 6074960, Y 547624). Apie 100 m nuo buvusio ežero kranto esančios terasėlės viršuje, apie 60 m ilgio dujotiekio atkarpoje vizualinių paviršiaus žvalgymų metu ir žvalgant nuimamą paviršinį sluoksnį aptikti 8 titnago radiniai ir viena labai smulki lipdytinės keramikos šukelė. Tarp titnago radinių buvo 3 netaisyklingos skeltės, 3 nuoskalos su minkšto mušimo bei nuspaudimo, ir 1 – su dvipolinės technikos požymiais. Keramikos šukė silpnai brūkšniuotu paviršiumi. Pagal radinius Žagarinė 4 preliminariai datuojama akmens ir bronzos amžiais.

Abromiškių senovės plytų degimo vieta (X 6073850, Y 546780) (Elektrėnų sav., Elektrėnų sen.). Šioje vietoje humusingas sluoksnis buvo plonas, tik 15–20 cm. Po juo atsidengusio įžemio paviršių sudarė grynas molis, kurio paviršiuje atsidengė daugybė plytų fragmentų. Plytų būta apie 6 cm aukščio, apie 14 cm pločio, o ilgis nenustatytas – neaptikta nė vienos sveikos plytos. Prie nė vieno plytos fragmento nebuvo jokių skiedinio pėdsakų, o tarp radinių pasitaikė ir iki sustiklėjimo perdegusių plytų fragmentų. Tokie požymiai leidžia teigti, kad čia būta gamybinės paskirties objekto – plytų degyklos. Nei degimo krosnies, nei kitų į įžemį įgilintų struktūrų žvalgytame plote nebuvo, krosnies liekanos turėtų būti kažkur greta šio ploto. Be plytų fragmentų, jokių kitų radinių neaptikta. Neturint kriterijų tikslesniam datavimui, plytų degimo vieta preliminariai datuo-

jama plačiu chronologiniu intervalu – XVI–XIX a. laikotarpiu.

Žebertonys 1 (X 6073750, Y 545956) (Elektrėnų sav., Elektrėnų sen.). Šioje vietoje užfiksuotos 5 įgilintos struktūros. Nesuarto kultūrinio sluoksnio neaptikta. Struktūros neabejotinai antropogeninės kilmės, 4 iš jų – masyvios stulpavietės. Archeologinių radinių aptikta tik vienoje struktūroje – tai 2 apžiestos keramikos šukės, datuojamos XVII–XVIII a. Greičiausiai to paties laikotarpio ir kitos struktūros.

Žebertonys 2 (X 6073790, Y 545800). Išraiškingos terasos pakraštyje užfiksuotos 2 įgilintos struktūros bei labai fragmentiški nesuarto kultūrinio sluoksnio likučiai. Abiejose struktūrose aptikta archeologinių radinių – 3 lipdytinės ir 8 apžiestos keramikos šukės bei 251 molio tinko fragmentas. Apžiesta keramika būdinga XIII–XIV a. – puošta bangelių, horizontalių linijų ir volelių ornamentais. Lipdytinė keramika labai smulki, viena šukė – brūkšniuotu paviršiumi. Molio tinkas su smėlio priemaišomis, lygiais, kiek išgaubtais ar įgaubtais paviršiais – greičiausiai tai kupolinės krosnies fragmentai. Iš vienos struktūros gauta AMS ^{14}C data parodė XIV a. Data atitinka radinių tipologinį datavimą, todėl Žebertonių 2 kultūrinio sluoksnio likučius ir struktūras galima sieti su XIV a. sodybviete. Kelių čia aptiktų ankstesnės lipdytinės keramikos šukių kontekstas lieka neaiškus – galbūt šalia būta ir kito laikotarpio gyvenvietės ar sodybvietės.

Žebertonys 3 (X 6073720, Y 545355). Šioje vietoje užfiksuotos 4 įgilintos struktūros. Nesuarto kultūrinio sluoksnio neaptikta. Vienoje struktūroje rastos 6 apžiestos keramikos šukės, 3 molio tinko fragmentai ir gyvūnų kaulų. Antroje struktūroje aptikta 1 titnago nuoskala. Kitos dvi struktūros be radinių. Struktūrų formos ir pjūviai būdingi antropogeninės kilmės duobėms. Apžiesta keramika datuojama greičiausiai XVI–XVII a. Medienos angliukas iš struktūros datuotas AMS ^{14}C metodu, gauta data – V–VI a. Data gerokai ankstesnė nei aptikti radiniai, todėl šio objekto pobūdis ir vertė lieka neaiškūs.

Žebertonys 4 (X 6073675, Y 545170). Šioje vietoje užfiksuotos 3 įgilintos struktūros. Nesuarto kultūrinio sluoksnio neužfiksuota, tačiau armenyje aptikta 1 titnago nuoskala. Visose trijose struktūrose aptikta archeologinių radinių – iš viso 19 lipdytinės keramikos šukių, 2 titnago radiniai, 1 degęs kauliukas. Pagal formas, pjūvius ir užpildą tik vienos struktūros antropogeninė kilmė nekelia didesnių abejonių, kitos struktūros labiau primena medžių išvartas. Aptikta keramika smulki, tačiau porą šukių galima be didesnių abejonių priskirti ankstyvajai kruopėtajai keramikai, datuojamai ankstyvuoju geležies amžiumi. AMS ^{14}C metodu datuoti medienos angliukai iš dviejų struktūrų. Gautos labai panašios datos – XI–XIII a. Jos neatitinka tipologinio radinių datavimo, todėl šio objekto pobūdis ir vertė lieka neaiškūs.

Žebertonys 5 (X 6073645, Y 545080). Šioje vietoje užfiksuotos 3 įgilintos struktūros. Nesuarto kultūrinio sluoksnio nerasta. Visose 3 struktūrose aptikta archeologinių radinių – iš viso 92 lipdytinės keramikos šukės, 1 titnago radinys, 1 molio tinko fragmentas ir gyvūnų kaulai. Pagal formas, pjūvius ir užpildą visų struktūrų antropogeninė kilmė didesnių abejonių nekelia. Aptikta keramika kruopėtu ir brūkšniuotu paviršiumi, silpnai išreikšto S profilio – tai ankstyvoji kruopėtoji keramika, datuojama ankstyvuoju geležies amžiumi. AMS ^{14}C metodu datuoti mėginiai iš visų 3 struktūrų. Viena data atitinka radinių tipologinį datavimą – VI–IV a. pr. Kr. Likusios dvi struktūros datuotos XI–XIII a. – jos neatitinka tipologinio radinių datavimo.

Žebertonys 6 (X 6073520, Y 544680). Šioje vietoje užfiksuotos 2 įgilintos struktūros. Nesu-

arto kultūrinio sluoksnio nerasta. Abiejose struktūrose aptikta nedaug archeologinių radinių – iš viso 21 lipdytinės keramikos šukė ir 1 titnago radinys. Pagal formas, pjūvius ir užpildą abiejų struktūrų antropogeninė kilmė abejonių nekelia. Aptikta keramika – ankstyvoji grublėtoji, tipologiškai datuojama III–IV a. AMS ^{14}C metodu datuotas javo grūdas iš vienos struktūros, gauta data – III–IV a. AMS data atitinka tipologinį datavimą, todėl galima teigti, kad Žebertonyse 6 būta III–IV a. gyvenvietės periferinės zonos, arba labai prastai išlikusi pagrindinė gyvenvietės dalis.

Migūčionys 1 (X 6073310, Y 543550) (Elektrėnų sav., Elektrėnų sen.). Šioje vietoje aptikta 23 įgilintų struktūrų grupė, taip pat fiksuoti labai fragmentiški kultūrinio sluoksnio likučiai, kuriuos skutant aptikta 31 lipdytinės, 5 apžiestos keramikos šukės ir 1 šlako gabaliukas. Pagal duobių formą ir užpildą visos struktūros, be didesnių abejonių, gali būti laikomos antropogeninės kilmės, daugumą jų – apie 16 – galima interpretuoti kaip stulpavietes. Tik trijose struktūrose archeologinių radinių neaptikta, likusiose buvo po keletą archeologinių radinių. Iš viso Migūčionyse 1 surinkta 120 lipdytinės ir 6 apžiestos keramikos šukės, 8 titnago radiniai, 25 molio tinko fragmentai, keli degę kauliukai. Lipdytinė keramika daugiausia labai smulki, neidentifikuojama. Identifikuotos 7 brūkšniuotos ir 2 kruopėtos šukės, skirtinos ankstyvajam geležies amžiui; 8 šukės ir 1 lizdas grublėtosios keramikos, datuojamos III–IV a. Vienoje struktūroje aptiktos 4 specialios paskirties kiaurasienės keramikos šukės. Tarp titnago radinių paminėtinas plokščiai retušuotas trikampis įkotinis strėlės antgalis. AMS ^{14}C metodu datuoti mėginiai iš 8 struktūrų. Šešios datos patenka į V–VII a. laikotarpį, kuris siejasi su kai kuriose struktūrose aptikta grublėtąja keramika. Taigi, galima teigti, kad intensyviausia veikla Migūčionyse 1 vykdyta viduriniame geležies amžiuje. Viena data buvo ankstyvesnė – IV–II a. pr. Kr. Šioje struktūroje aptikta keramika buvo brūkšniuotu paviršiumi, todėl data taip pat atitinka radinius. Dar vienam laikotarpiui atstovauja XIII–XIV a. datuota struktūra. Ši data taip pat gerai siejasi su radiniais – struktūroje aptikta tik viena apžiestos keramikos šukė. Taigi, Migūčionyse 1 veikla vykdyta įvairiais archeologiniais laikotarpiais, šis objektas sudaro vieną kompleksą su Kakliniškių 3 ir 4 senovės gyvenvietėmis.

Kakliniškės 5 (X 6073315, Y 542330) (Elektrėnų sav., Elektrėnų sen.). Šioje vietoje užfiksuotos 5 įgilintos archeologinės struktūros. Nesuarto kultūrinio sluoksnio neaptikta. Trijose struktūrose – stulpavietėje ir dviejose didelėse pailgose duobėse aptikta daug archeologinių radinių – 133 vienetai apžiestos keramikos, 1109 vienetai molio tinko, po vieną titnago ir šlako radinį, gyvūnų kaulų ir akmeninio galąstuvo fragmentas. Keramika būdinga XIII–XIV a., puošta horizontaliomis linijomis, bangelėmis bei voleliais. Molio tinkas su smėlio priemaišomis, lygiomis baltai dažytomis plokštumomis – greičiausiai tai kupolinės krosnies fragmentai. AMS ^{14}C metodu gauta data rodo, kad Kakliniškes 5 reikėtų datuoti XIII a. II puse, šis objektas traktuotinas kaip trumpalaikės sodybos vieta.

Kakliniškės 6 (X 6073290, Y 542240). Apie 100 m ilgio atkarpoje čia užfiksuota 11 įgilintų struktūrų. Nesuarto kultūrinio sluoksnio neaptikta. Pagal duobių formą, pjūvius ir užpildą galima spėti, kad tik dalis struktūrų laikytinos neabejotinai archeologinės kilmės, o likusios labai primena medžių išvartų paliekamus pėdsakus. Visgi archeologinių radinių aptikta ir šiose struktūrose. Archeologinių radinių buvo 9 struktūrose, iš viso surinktas 121 vienetas lipdytinės keramikos, 7 vienetai titnago ir 6 vienetai molio tinko. Didžioji dalis keramikos

buvo labai smulkios neidentifikuojamos šukelės, iš jų išskirta tik 10 ankstyvosios brūkšniuotosios ir 6 ankstyvosios kruopėtosios keramikos šukės. AMS ^{14}C metodu datuoti angliukai iš 3 struktūrų. Viena struktūra datuota IV–III a. pr. Kr., kas atitinka ir tipologinį datavimą. Kitos dvi gautos datos – XIII ir XV–XVII a. Apžiestos keramikos Kakliniškėse 6 neaptikta, o abi šios struktūros pagal formą ir užpildą primena medžių išvartas, tad abi šios datos traktuotinos kaip nesusijusios su šio archeologinio objekto datavimu. Galima spėti, kad XIII–XVII a. čia dar buvo išlikęs nesuardytas ankstyvojo geležies amžiaus kultūrinis sluoksnis su radiniais, kurie sukrito į tuo metu susiformavusias medžių išvartas.

Kakliniškės 7 (X 6073220, Y 542010). Šioje vietoje užfiksuota kompaktiška 20 struktūrų grupė. Nesuarto kultūrinio sluoksnio neaptikta, tačiau armenyje surinkta 20 lipdytos keramikos šukių ir 1 titnago radinys. Pagal duobių formą ir užpildą Š koncentracijos dalyje esančios struktūros greičiausiai yra medžių išvartos ar kitokios gamtinės kilmės, archeologinių radinių aptikta tik dviejose iš jų. P dalyje esančios struktūros yra neabejotinai archeologinės duobės. Visose jose aptikta daug archeologinių radinių. Iš viso šiame objekte surinkti 955 vienetai lipdytos keramikos šukių, 17 titnago radinių, 7 akmens ir 1 geležinis dirbinys. Aptikta lipdyta keramika – šukės kruopėtu ir brūkšniuotu paviršiumi – priklauso vienam kompleksui (3 pav.). Titnago radiniai – dvipolinės technikos nuoskalos ir skeveldros, tik viena nuoskala buvo retušuota. Akmens dirbiniai – granito trintuvų fragmentai, vienas galbūt trinamųjų girnų fragmentas, smiltainio gludintuvai ar galąstuvai. Geležinis dirbinys labai korodavęs, forma ir paskirtis neaiški. AMS ^{14}C metodu datuoti mėginiai iš 3 struktūrų. Visos gautos datos yra vieno laikotarpio – IV–III a. pr. Kr. Taigi, galima teigti, kad Kakliniškės 7 yra itin reikšmingas naujas archeologinis objektas – trumpalaikė ankstyvojo geležies amžiaus neįtvirtinta senovės gyvenvietė be kitų laikotarpių priemaišų. Tokio pobūdžio objektų su tokia gausia ir nesumaišyta archeologine medžiaga Lietuvoje iki šiol netirta.

3 pav. Kakliniškių 7 senovės gyvenvietėje aptikta keramika. R. Vengalio nuotr.

Fig. 3. Pottery sherds from the Kakliniškės 7 ancient settlement.

Kakliniškės 8 (X 6073200, Y 541925). Čia užfiksuotos 5 struktūros, nesuarto kultūrinio sluoksnio neaptikta. Pagal formą, pjūvį ir užpildą neabejotinai antropogeninės kilmės yra 3 struktūros, jose visose aptikta ir archeologinių radinių. 2 struktūros buvo su gausiais stambiais degėsiais, iki rausvumo perkaitusiu gruntu – tai galbūt vėlyvos laužavietės ar sudegę medžių kelmai. Nė vienoje radinių neaptikta. Šiame objekte iš viso surinktos 23 lipdytinės keramikos šukės ir 1 titnago radinys. Keramika smulki ir neidentifikuojama. Iš trijų struktūrų su radiniais AMS ^{14}C metodu datuoti medienos angliukai. 2 gautos datos rodo istorinius laikus, bet viena – IV–III a. pr. Kr. – atitinka Kakliniškių 7 datavimą.

Mijaugonys 2 (X 6073280, Y 539500) (Elektrėnų sav., Kietaviškių sen.). Šioje vietoje, apie 40 m atkarpoje, po armens sluoksniu atsidengė kelių centimetrų storio nesuartas tamsiai pilko smėlio sluoksnis, pagal struktūrą labai panašus į kultūrinį sluoksnį. Valant šio sluoksnio paviršių, aptiktos tik 4 smulkios lipdytinės keramikos šukės lygiu ir kruopėtu paviršiumi. Galima spėti, kad tai visgi antropogeninės kilmės sluoksnis, tačiau su labai mažu archeologinių radinių tankiu, galbūt periferinė senovės gyvenvietės ar sodybvietės zona. Pagal keramiką kruopėtu paviršiumi šis objektas preliminariai datuojamas ankstyvuoju geležies amžiumi.

Kloniniai Mijaugonys 2 (X 6072920, Y 538810) (Elektrėnų sav., Kietaviškių sen.). Šioje vietoje užfiksuoti du kultūrinio sluoksnio arealai. Pirmasis arealas buvo apie 30 m ilgio dauboje, dalinai užsipildžiusioje durpingo priemolio gruntu. Durpingas priemolis (iki 60 cm gylio) greičiausiai gamtinės kilmės, susidaręs drėgnoje vietoje, tačiau jame pasitaikė nemažai archeologinių radinių. Radiniai aptikti sankaupomis, todėl atrodo, kad tai galėjo būti duobės, kurių kontūrai tamsiai pilkame aplinkos grunte buvo neįžvelgiami. Iš viso šiame areale surinkti 59 koklių fragmentai, 33 vienetai apžiestos keramikos, 7 vienetai žiestos keramikos, 5 metaliniai radiniai, 1 titnagas, 10 vienetų molio tinko ir gyvūnų kaulų. Dauguma koklių polichrominiai, keli dengti žalia glazūra. Motyvai augaliniai, tačiau dėl fragmentiškumo kompozicija lieka neaiški. Apžiesta ir žiesta keramika būdinga XVI–XVIII a. Taip pat aptiktos dvi monetos – 1663 m. Jono Kazimiero šilingas ir 188(?) m. Aleksandro III ½ kapeikos. Antrajame areale (apie 40 m į V nuo pirmojo) fragmentiški kelių centimetrų storio kultūrinio sluoksnio likučiai fiksuoti apie 20 m atkarpoje. Nuskutus šį sluoksnį, aptiktos 8 apžiestos keramikos šukės ir 3 metaliniai radiniai. Taip pat keletas radinių, daugiausia smulkios apžiestos keramikos šukės, pasitaikė ir armens sluoksnyje. Įžemio horizonte užfiksuotos 2 įgilintos struktūros su perdegusiais akmenimis ir apžiesta keramika. Abu šie arealai sudaro vieno objekto kompleksą, greičiausiai tai XVI–XVIII a. kaimavietės periferinė zona.

Kloniniai Mijaugonys 3 (X 6072850, Y 538390). Šioje vietoje po armens sluoksniu atsidengusi įžemio priemolio viršutinė dalis dėl drėgmės buvo uždurpėjusi, įgavusi tamsiai pilką spalvą. Tai natūraliai dirvodaros procesų metu susidaręs horizontas, tačiau šio sluoksnio paviršiuje aptikta archeologinių radinių, todėl čia šis sluoksnis traktuotas kaip archeologinis. Radinių koncentracija apėmė nedidelį 10x7 m plotelį. Durpingo priemolio sluoksnis buvo apie 15 cm storio, po juo atsidengė gelsvas priemolis be organinės medžiagos. Gelsvame priemolyje išryškėjo 3 įgilintos struktūros, tačiau radinių jose neaptikta, todėl lieka abejonių, ar tai archeologinės kilmės, ar natūralios struktūros. Ištyrus 70 m^2 plotą, čia surinkti 585 vienetai lipdytinės keramikos šukių, keli perdegę kauliukai, 4 metalo ir 1 stiklo dirbinys. Visos surinktos šukės yra vieno laikotarpio – tai grublėtoji keramika, datuojama III–VII a. Tikslesnis datavimas neaiškus, nes paviršiai nusitrynę ir nėra puodų pakraščių. Atrodo, kad šioje vietoje buvo sudaužyti ir išmesti keli puodai. Metalo ir stiklo radiniai yra kito laikotarpio – jie traktuotini kaip nedidelis XIII–XIV a. lobis. Radiniai aptikti 2 m skersmens areale, grublėtosios keramikos koncentracijos pakraštyje. Radinių komplekso sudėtis gana neįprasta – arbaleto strėlės antgalis, geležinis kablys, vario lydinio žiedas ir karolių apvara bei stiklo karolis su inkrustuotomis akutėmis (4 pav.).

Kloniniai Mijaugonys 4 (X 6072850, Y 538240). Šioje vietoje užfiksuotos 3 archeologinės struktūros. Nesuarto kultūrinio sluoksnio

nerasta, bet armens sluoksnyje aptikti 7 archeologiniai radiniai – 2 titnago nuoskalos ir 1 skeltė, smulkios apžiestos ir žiestos keramikos šukių bei Jono Kazimiero šilingas. Vienoje struktūroje radinių neaptikta, kitose buvo tik po kelias smulkias neidentifikuojamas lipdytinės keramikos šukes. Angliukai iš dviejų struktūrų datuoti AMS ^{14}C metodu. Gautos datos: V–VI ir VIII–IX a. Taigi, tiek radiniai, tiek ^{14}C datos rodo, kad čia esama labai skirtingų laikotarpių veiklos pėdsakų, tačiau jie labai fragmentiški.

Kudonys 2 (X 6073000, Y 536330) (Kaišiadorių r., Žiežmarių apylinkės sen.). Šis objektas identifikuotas už dujotiekio statybų zonos ribų vizualiai žvalgant paviršių. Kraštovaizdyje išsiskiriančios aukštumos viršuje žvalgytas apie 1 ha dydžio suartas laukas. Paviršiuje aptikti 36 archeologiniai radiniai: 17 lipdytinės ir 3 apžiestos keramikos šukės, 6 titnago radiniai ir 10 šlako fragmentų. Surinkta lipdyta keramika smulki, šukės brūkšniuotu ir lygiu paviršiumi – galbūt tai vėlyvoji (briauninė) brūkšniuotoji keramika. Apžiesta keramika neišraiškinga, tikslesnė chronologija nenustatoma. Titnago nuoskalos dvipolinės technikos, kieto mušimo. Šlakas – tekusis geležies lydymo rudnelių. Pagal radinius Kudonis 2 preliminariai galima datuoti geležies amžiumi, tačiau čia gali būti ir kitų laikotarpių veiklos pėdsakų.

Kita jau 2021 m. žvalgyta atkarpa buvo Užnemunėje, Alytaus, Marijampolės ir Lazdijų rajonų teritorijose. Geomorfologiniu požiūriu beveik visa ši atkarpa patenka į Sūduvos aukštumą, o smulkiau – eina Aleknonių–Verstaminų moreninių gūbrių riba, Lazdijų fliuvioglacialiniu kloniu, Kirsnos liežuvine glaciodepresija. Tai silpnai banguotas reljefas, tačiau žemumose daug uždurpėjusių klonių – buvusių ežerų. Šioje atkarpoje identifikuotų archeologinių objektų kur kas mažiau – tik 3 (visi Lazdijų r.).

4 pav. Kloniniuose Mijaugonyse 3 aptikti XIII–XIV a. radiniai: 1 – stiklo karolis su inkrustuotomis akutėmis; 2 – geležinis kablys; 3 – arbaleto strėlės antgalis; 4 – vario lydinio žiedas; 5 – bronzinis karolis. R. Vengalio nuotr.

Fig. 4. 13th–14th century finds from Kloniniai Mijaugonys 3: 1 – a glass bead with encrusted decorations; 2 – an iron hook; 3 – head of a crossbow bolt; 4 – a copper alloy ring; 5 – a bronze bead.

Birsčių 1 (Krosnos sen.) objekte atlikti detalieji tyrimai bus aprašyti atskirame straipsnyje 2021 m., leidinyje.

Išlandžiai 1 (Šeštokų sen.). Šis objektas identifikuotas dar 2015 m. vizualiai žvalgant paviršių (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 460). Tuomet buvusio ežero pakrantėje nedideliame plotelyje aptikti 6 titnago radiniai. 2021 m. (X 6026015, Y 464810) žvalgymų metu Išlandžiuose 1 rasti dar 2 titnago radiniai. Abu radiniai aptikti paviršiuje, o žvalgant nuimamą paviršinį sluoksnį nei radinių, nei įgilintų struktūrų, nei archeologinio sluoksnio likučių neaptikta.

Šeštokai 1 (X 6023980, Y 462790) (Šeštokų sen.). Šioje vietoje, reljefe nežymiai išsiskiriančios terasėlės pakraštyje, užfiksuotos 5 įgilintos struktūros. Archeologinio sluoksnio likučių

nerasta. Trijose struktūrose aptikta archeologinių radinių – lipdytinės keramikos grublėtu ir gludintu paviršiumi. Iš viso surinktos 43 keramikos šukės ir 2 smulkūs molio tinko fragmentai. Grublėtoji keramika stambiagrūdė, S formos kakliukais. Gludinta keramika smulkiagrūdė, briauninės formos. 3 įgilintos struktūros, kuriose aptikta keramikos, yra neabejotinai archeologinės kilmės. Likusios dvi gali būti ir gamtinės kilmės. Šis archeologinis objektas pagal keramiką preliminariai datuojamas romėniškuoju laikotarpiu.

The survey of the Lithuania–Poland gas interconnection route

In 2020–2021, LII surveyed a 23-km-long section of the GIPL construction area in the Elektrėnai municipality and the Kaišiadorys district. Thirty-three new archaeological sites were identified: 29 ancient settlements; 1 burial ground; and 1 ancient brick production site (Figs. 1, 2). Most sites date to the Stone or the Iron Age, as evidenced by pottery and flint artefacts of the respective periods (Fig. 3). However, some state-period finds (Fig. 4) were present as well. A 14.4-km-long section was surveyed in Alytus, Marijampolė, and Lazdijai districts, revealing 3 archaeological sites – ancient settlements. The sites range from the prehistoric to the historic period.

Gytis Piličiauskas, Rokas Vengalis

„Rail Baltica“ geležinkelio linijos Kaunas–Vilnius žvalgymai

Geležinkelio linija „Rail Baltica“ bus pastatyta iki 2026 m. pabaigos. Atkarpoje nuo Kauno iki Lietuvos–Latvijos valstybinės sienos žvalgymai vyko 2015 m. (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 465–471), žvalgomieji tyrimai – 2019, detalieji – 2020 m. Atkarpa Kaunas–Vilnius dar nebuvo specialiai archeologų tyrinėta. 2020 m. joje vyko specialusis teritorijų planavimas, kurio metu UAB „Sweco Lietuva“ LII užsakė atlikti žvalgymus linijos alternatyvose ir jungtyse, įvertinti, kokį poveikį linijos statybos darbai gali turėti žinomam ir nežinomam archeologiniam paveldui alternatyviose trasose. Žvalgymų tikslas buvo lokalizuoti žinomus ir naujus archeologinius objektus, taip pat vietas, kur labiau tikėtina archeologija, įvertinti jų mokslinę ir paveldosauginę vertę, numatyti tolesnius tyrimus.

Planuojama teritorija yra Elektrėnų savivaldybėje, Kaišiadorių, Kauno ir Vilniaus rajonuose. Geomorfologiniu požiūriu planuojamos trasos kerta gana lygaus reljefo Neries žemupio plynaukštę, taip pat Dzūkų aukštumą, kurioje reljefas banguotas, daug buvusių uždurpėjusių ežerų lomose. Žvalgytos 4 geležinkelio linijų alternatyvos, taip pat jų jungtys su regioninėmis stotimis, galimu oro uostu, intermodaliniu terminalu. Dvi Š alternatyvios trasos S1 ir S5 suplanuotos maždaug ties dabartine geležinkelio Vilnius–Kaunas linija, daug kur eina visai greta jos, taip pat persidengia viena su kita. Dvi P trasos P1 ir P2–P5 suplanuotos toli nuo esamos dabartinės geležinkelio Vilnius–Kaunas linijos, tačiau didžiojoje dalyje linijos persidengia viena su kita (1 pav.).

Žvalgymų metu surinkta ir susisteminta aktuali archyvinė medžiaga, vizualiai iššvalgytas visas suplanuotų trasų paviršius, kur buvo geras matomumas, lokalizuotos archeologiškai perspektyviausios ir suplanuotų geležinkelio linijų kertamos reljefo zonos (dabartinių ir senųjų vandens telkinių krantai, kyšuliai, išsiskiriančios kalvos ir panašiai). Buvo surinkti archyviniai duomenys apie nekilnojamojo kul-